

Становище

от проф. д-р Жанета Стойкова Добрева, д. н.

Тракийски университет, Стара Загора

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика /Специалнапедагогика /

на тема **„Просоциалното поведение на учениците в гимназиален етап в контекста на общата подкрепа за личностно развитие в приобщаващото образование“**,

представен от Станислав Петров Пандин, докторант в Тракийски университет, Педагогически факултет, Катедра ”Педагогически и социални науки”

Оценката на представения дисертационен труд е извършена на базата на няколко критерия, съответстващи за такъв вид научна разработка:

I.Актуалност и значимост на изследователския проблем

II.Научна и методологична обосновааност на проблема

III.Обхват и представителност на изследването. Резултати и интерпретация

IV.Приносна стойност на научно-изследователския труд за теорията и практиката

V.Структура и дизайн на изложението, стил и език

VI. Заключение

I.Актуалност и значимост на изследователския проблем

Актуалността и значимостта на изследователския проблем на предложения дисертационен труд се определя от две съществени обстоятелства :

1. Необходимост от съвременно обучение на учениците от гимназиален курс за развиване на просоциално обучение и насърчаване на юношите към помагащи действия.
2. Базиране на приобщаващото образование върху принципите и нормите на просоциалното поведение на учениците в контекста на общата подкрепа за личностно развитие

В търсенето на отговори на горепоставените въпроси, докторантът е определил педагого-психологическите условия за формиране на просоциалната активност на учениците в гимназиален етап на училищното образование като предмет на настоящия дисертационен труд.

II. Научна и методологична обосновааност на проблема

В теоретичната част на дисертационния труд е направен детайлен и многоаспектен литературен преглед на теориите за просоциалното поведение, емпатията и алтруизма.

Цитирани са мненията на редица чужди и български автори като Zahn-Waxler, C., & Radke-Yarrow, M., 1990; Zahn-Waxler, C., Radke-Yarrow, M., Wagner, E., & Chapman, M. Eisenberg, N., Колчев, С., и др.,

Предложен е анализ на концепции на редица автори, отнасящи се до периодизацията на жизнения цикъл (Лора Бърк, Нанси Коб, Сантрок и др) и обсъждащи ролята на взаимодействието в групата като фактор за развиване на просоциално поведение на ученика. Проследява се ролята на класа,

ученическото самоуправление и неформалните ученически субкултурни групи социализацията на юношите в гимназиална възраст.

Дисертационният труд е с обем 218 страници, от които 196 страници са посветени на теоретичния анализ и резултатите от емпиричното изследване и 22 страници са приложения. Структурата на дисертационната разработка съдържа увод, четири глави, изводи, заключение, литература и приложения. В текста на дисертационния труд са включени 17 фигури. Приложенията включват 2 таблици, 3 бланки въпросник за алтруистични нагласи в юношеска възраст и 25 снимки.

Използваната литература включва 156 единици, от които 58 източници на кирилица и 98 на латиница.

III. Обхват и представителност на изследването. Резултати и интерпретация

Експерименталната част на дисертационния труд на С. Пандин се отличава с:

- логика на представянето на елементите на изследователския замисъл- изследователската теза, обектно- предметната област, формулирани цел, хипотези и задачи.
- обосновани и представени, съобразно целта и задачите на проучването, изследователски методи и инструментариум. Последният включва в изследователската практика „Въпросник за алтруистични нагласи в юношеска възраст“ в три части, създаден за целите на изследването, като всяка част съдържа по 7 въпроса. Получените емпирични данни са обработени чрез описателна статистика .

Изследването е проведено на 3 етапа, като в първият участват 384 ученици , във втория – 362 ученици и в третия – 368 ученици.

За целите на диагностичното дисертационно изследване са включени и четири фокус групи. Те са използвани , според докторант Пандин „като допълнителен диагностичен метод за проверката на хипотезата на дисертационното изследване, както и за разработването на въпроси в анкетните карти». (Автореферат с. 28)

Резултатите от проведеното изследване са анализирани и на тази база докторантът предлага педагого- психологически модел за развиване на просоциалното поведение на учениците от гимназиален етап на училищното образование , който е изграден върху симбиозата на интегралния и рефлексивния подходи. По думите на автора: „моделът представя технология за организиране на процеса на обучение към насърчаване на просоциалното поведение ...“ (с 157 от дис. труд). Подробно са описани различни форми на реализирането на модела в рамките на общата подкрепа за личностно развитие на учениците.

Наред с безспорните достойнства на научното изследване у мен се породиха и някои констатации и препоръки, част от които намирам за необходимо да споделя.

1. В дисертационния труд понятията просоциално поведение, алтруизъм и емпатия са представени като синоними, което отразява навярно мненията на част от авторите, но разработката би спечелила повече, ако съдържаше по-широко представяне на дискусиата относно отличията между тези понятия, криещи в дълбоката си същност редица специфики.

2. Въпросникът, който се използва като диагностичен инструментариум третира нагласите към алтруизма , а не самото просоциално поведението.
3. В емпиричното изследване е използван само 1 метод на изследване- „пряката анкета“(стр. 109 , дис. труд) , както авторът го нарича и 1 инструмент – въпросник.
4. Въпреки , че темата на дисертационния труд е фокусирана към формиране на просоциално поведение у учениците като фундамент на взаимоотношенията при приобщаващото образование , последното и други негови характеристики в дисертационния труд са анализирани само във втора глава.

IV.Приносна стойност на научно-изследователския труд за теорията и практиката

От всички представени от докторант Пандин приноси на дисертационния труд, приемам за действителни следните :

- 1.Проведено е емпирично изследване на алтруистичните нагласи на ученици от гимназиалния етап на обучение.
2. Разработен е емпирико-теоретичен модел за развиване на просоциално поведение на учениците от 8 -12 клас.
3. Представен е анализ на екипите за подкрепа на личностно развитие и длъжността и дейността на училищния психолог.

Останалите посочени от докторанта приноси, приемам по-скоро като резултати от направеното изследване, които са изискуем атрибут на всеки един дисертационен труд.

V.Структура и дизайн на изложението, стил и език

По отношение на този критерий , представената дисертация на С. Пандин се отличава с:

1.Логическо разгръщане на идейния замисъл, формулиране и аргументиране на отделните акценти от съдържанието, които насочват към основното и значимото в тях. Дизайнът на научния труд съдържа логически определени и взаимосвързани глави.

2.Форматната и съдържателна характеристика на всяка глава се представя чрез:

- конкретно формулиране на заглавието и следващите подзаглавия, които насочват към кратко представяне и обобщено акцентирание на основните проблеми, разгледани в тях;
- демонстриране на стремеж към осигуряване на полезно интерпретиране, обобщение и обосновка на постановки, идеи, резултати;
- използване на четивен стил, без да бъдат направени компромиси с научните критерии.

Представеният автореферат отразява основното съдържание на дисертационния труд и дава информация за направените 4 публикации по темата и още 2 , които са под печат.

VI. Заключение

В заключение изразявам мнение, че дисертационният труд на тема:
„Просоциалното поведение на учениците в гимназиален етап

в контекста на общата подкрепа за личностно развитие в приобщаващото образование“ отговаря на всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав на Република България и Правилника за развитие на академичния състав в Тракийски университет. Авторът

притежава умения и компетентности за осъществяване на научно-изследователска дейност и на базата на гореизложената рецензия давам своя положителен вот за присъждането на образователната и научна степен „доктор” на Станислав Петров Пандин .

7.02.2023

Подпис:

Стара Загора

(проф. д-р Ж. Стойкова, д. н.)